Interview met dramaturg in spe
Melissa Knollenburg

Dit seizoen is Melissa werkzaam als dramaturg en regieassistent bij maar liefst drie producties van regisseur Jori Hermsen, waaronder de locatievoorstelling *Circus Waltz (*Paleis Wesopa/JoriHermsenProducties) en *De Joodse Bruidjes* (Mieke van Zeben/ Stichting Goppe). Eerder was ze als actrice te bewonderen in twee van zijn regies. Op dit moment studeert Melissa theaterwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam. Wat spreekt haar zo aan in het werk van Jori en wat zijn haar drijfveren en dromen?

Hoe ben je in aanraking gekomen met het werk van Jori?
Twee jaar geleden heb ik de rol van Marie in *Een Soort Hades* mogen spelen. Jori regisseerde dat jaar bij amateurgezelschap Paleis Wesopa voor het eerst en hij zocht een jonge vrouw voor die rol. Het was een hele mooie kans voor mij om het spelen en mijn mogelijkheden binnen theater verder te onderzoeken. Ik heb dat met heel veel plezier gedaan. Ik was toen net begonnen aan de studie theaterwetenschap. Er was eigenlijk meteen een klik met de groep, met Jori's manier van regisseren en met het stuk. Ik voelde me er heel erg in thuis en sindsdien werken we samen. Vorig seizoen speelde ik een rol in zijn regie van Maeterlincks *De Blinden* , maar bij die productie heb ik ook een voorproefje gehad op het werken als dramaturg bij zijn werk. We hebben daar destijds een aantal gesprekken over gehad en hij vroeg me mee te werken aan een ander project: *De Joodse Bruidjes.* Mieke van Zeben heeft dat stuk geschreven en daar werken Jori en ik nu samen met haar verder aan. Eigenlijk is onze samenwerking heel natuurlijk tot stand gekomen. We zijn beide hele harde werkers en dat versterkt elkaar nu alleen maar.

Hoe zou je zijn werk het beste kunnen omschrijven?
Jori is een soort verzamelaar. Hij heeft héél veel materiaal en niet alles is tastbaar. Daarmee bedoel ik dat hij naast bizar veel spullen ook kennis vergaart over verschillende kunstdisciplines en stromingen. Als hij aan een productie begint doet hij onderzoek naar de schrijver, het tijdskader waarin het stuk geschreven is en naar hoe hij dat werk in deze tijd net zo belangrijk kan maken als toen. Ik denk in de eerste plaats niet omdat hij wil dat zijn producties als belangrijk ervaren worden, maar omdat hij een visie op het stuk heeft en dat - net zoals de schrijver - over wil brengen. Daarnaast is hij ook heel goed in mensen aan zijn werk binden. Zo zijn er nu bijvoorbeeld 10 nieuwe spelers bij Paleis Wesopa. Best bijzonder dat die zich allemaal aanmelden na het zien van of horen over zijn voorstellingen. Hij denkt altijd ontzettend groots. Hij maakt het zichzelf, mij en zijn spelers (gelukkig) niet makkelijk en is op zoek naar uitdagingen.
Hij start veelal met een tekst en kijkt welke kunstdisciplines nodig zijn om dat verhaal te 'vertellen'. Ik vind dat veel meer kunstenaars zo zouden moeten werken, omdat het dan in eerste instantie niet gaat om de vorm - wat is er te zien - maar om de inhoud - wat is er in te zien? Het kunstwerk 'werkt' zo actief op verschillende levels.

Komend seizoen werk je aan drie regies van Jori, als regieassistent en dramaturg. Wat hoop je er te leren?
Het is een beetje een merkwaardige combinatie: Regieassistent en Dramaturg. Maar ik denk en hoop mijn dramaturgisch inzicht daarmee juist te versterken. Veel mensen zeggen dat je niet goed meer kan werken als dramaturg als je te veel bij het repetitieproces betrokken bent. Als regieassistent moet je er altijd zijn en de regisseur kunnen ondersteunen waar nodig en als dramaturg moet je juist ook heel kritisch naar de ideeën en het werk van een regisseur kunnen kijken dus die combinatie van functies lijkt nogal paradoxaal. Ik denk alleen dat het werken als dramaturg niet onlosmakelijk verbonden is aan die afstand tot een project, maar dat het een manier van kijken is die je kunt trainen en ontwikkelen. Het heeft alles te maken met kritisch kunnen en durven denken en daar ook gesprekken over voeren. Voor mij ligt daarin vooral de uitdaging. Jori heeft zelf prima dramaturgisch inzicht en toen hij me vroeg als dramaturg dacht ik in eerste instantie eigenlijk: "Waarom in godsnaam?" Zoals ik al zij doet hij zelf ook enorm veel onderzoek naar de achtergrond van een stuk, maar ik denk dat mijn ervaringen en visie op zijn werk en zijn dramaturgie hem daarin zeker aan kunnen vullen. Ik heb twee jaar als speler met Jori samengewerkt en moet zijn ideeën nu ook kunnen bevragen. Dat werkt tot nu toe erg goed, maar ik denk dat we elkaar daarin af en toe nog wel meer uit kunnen dagen. Ik vind het wel een hele interessante combinatie en hoop van beide functies veel te leren en me ook als regieassistent te ontwikkelen tijdens het creatieve proces.

Wat is jouw grootste fascinatie binnen het theater?
Tsja, wat niet? Dat is misschien ook een beetje het aloude probleem (of de zegen) van het dramaturg zijn. Ik vind heel veel interessant en ben constant bezig met stukken lezen, voorstellingen bezoeken, met makers praten, boeken lezen en verschillende kunstdisciplines onderzoeken. Oren en ogen moeten altijd open zijn, ook buiten het theater. Op straat lopen bijvoorbeeld ook enorm veel mensen waarop je heel veel zou kunnen baseren. Ik vind het heel bijzonder hoe een stuk of voorstelling zo'n wereld op

zich kan zijn waarbinnen eigen codes, normen, waarden en regels gelden. Letterlijk alles is mogelijk en de grenzen die het 'normale' leven domineren zijn verdwenen. Die wereld ontwikkelen, onderzoeken en delen met spelers en publiek vind ik het allermooiste. Dat creatieproces maar ook de ervaring van een paar uur delen met het publiek als maker en speler zijn soms niet te vatten in woorden en alleen maar te ervaren wanneer je er zelf deel van bent. Ik vind het fascinerend dat theater - aangezien het over mensen en het bestaan in al zijn facetten gaat - me van zo veel bewust heeft gemaakt. Het toont elke keer weer iets nieuws en verveelt nooit. Ik ben in theater niet op zoek naar een bevestiging van dat wat ik al weet, maar juist naar nieuwe ideeën en inzichten.

Stel je zou moeten kiezen: dans of toneel?
Ik denk dat ik die keuze al vrij duidelijk gemaakt heb. Het zwaartepunt van de projecten die ik komende tijd doe, ligt bij tekst. Ik heb daarvoor gekozen. Maar ik zal dans nooit helemaal los kunnen of willen laten. Ik denk dat het fysiek bewustzijn iets is dat op het toneel, of het nou teksttoneel of dans is, van enorm groot belang is. Aangezien de performer - of het nou een acteur of danser is- lijfelijk aanwezig is, ben ik heel blij dat ik mijn dansachtergrond ook kan gebruiken in teksttoneel. Lichaamstaal en verhoudingen tussen spelers op het toneel zijn namelijk ook bepalend voor hoe het werk over komt. Voor nu betekent dat wel dat ik me voorlopig voornamelijk focus op teksttoneel. Dat betekent niet dat ik dit in de toekomst zal blijven doen en zeker niet dat ik alleen maar teksttoneel in het theater zie. Het is nu het startpunt geweest van mijn onderzoek binnen dramaturgie en wat ik daarmee wil en kan bijdragen. Ook aan het werk van Jori.

Welke schrijver inspireert jou op dit moment en waarom?
Jeetje wat stel je moeilijke vragen. Er zijn zo veel schrijvers waarvan ik sommige stukken of delen ervan inspirerend vind. Ik vind het werk van Jan Fabre fascinerend. Hoe multidisciplinair hij is, vind ik heel inspirerend. Maar ik vind niet ál zijn teksten sterk. Ik vind de taligheid van Jon Fosse geweldig. Het ritme in zijn teksten werkt heel sterk en door stiltes, herhaling van woorden etc. is dat een hele inspirerende manier van schrijven én voor een dramaturg heerlijk materiaal om te onderzoeken. De oudere teksten van Gerardjan Rijnders vind ik fijn om mee te werken, maar zijn teksten zijn heel tijdsgebonden. Daarin schuilt soms ook juist de kracht. Ik ben van *Een soort Hades* van Lars Norén gaan houden. In zo veel teksten zitten enorm veel mogelijkheden. Wel merk ik dat ik ritme in een toneeltekst heel belangrijk vind. Lange clausen met eindeloze zinnen die ontsporen waarbij de veelheid aan woorden belangrijker is dan wat er in staat, of juist extreem veel uitleg in een tekst, vind ik vaak wat irritant. Dat interesseert me minder dan wanneer in een tekst nog heel veel open is gelaten en ruimte is voor verschillende interpretaties.

Waar zie je jezelf over 10 jaar?
Nog steeds aan het werk in het theaterveld. Ik werk inmiddels al acht jaar heel hard aan verschillende projecten en ontwikkel mezelf binnen dat gebied de laatste jaren redelijk snel. Dat komt zeker ook door mijn studie Theaterwetenschap. Daar wordt van ons verwacht dat we altijd een onderzoekende houding hebben en ik vind het onderzoek op de werkvloer heel interessant. Het is gegroeid van op mijn dertiende als speler, danser en productie assistent werken aan kleine schoolprojecten naar het werken als regieassistent en dramaturg met een professionele regisseur. Ik werk er al zo lang voor omdat ik niet anders wil. Ik zie het als een zegen om werkzaam te kunnen zijn in de mooiste sector die er is: de kunstsector. En ik hoop dan ook zeker dat ik over 10 jaar nog steeds met dezelfde onderzoekende houding samen kan werken met en kan leren van verschillende theatermakers.

www.jorihermsen.nl